

Regurdanzas

Autor(en): **Dolf, T.**

Objektyp: **Article**

Zeitschrift: **Annalas da la Societad Retorumantscha**

Band (Jahr): **55 (1941)**

PDF erstellt am: **25.06.2024**

Persistenter Link: <https://doi.org/10.5169/seals-210995>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

Regurdanzas

da T. Dolf.

Igl é ussa bundant quater decennis, ca sund sto en unviern cun meas bab ainta Calantgil. Forza ca l'egn u l'oter dils stimos lecturs persequitescha cun interess quei ca jau scriv qua, seglmains sur dil viedi, scha riv plenavant, seia anc nut; dentant cur ch' in entscheva a baterlar, tgattin blearasgea nigna fegn. Spranza ch'igl vommi cun me quella betg ascheia! — Jau vi peia entschever:

Meas bab e sto surmester, en surmester propi alla viglia. Da 26 onns é'l ia gio Cuir ed entro là all'emprema classa. Direct or dalla piazza da famegl è'l ia a scola. Quei era gnia ascheia: Gl'unviern avant vevel gia en tainset scola a Farden — da quels tains savevin anc tener scola sainza ver patenta —. Ed en beal gi veanel igl inspectur Cagieri, terla ed observa, co quei va tier alla scola e lascha lura alla fegn mitshear or: „Tei desti anc en pulit surmesteret.“ Quei sto ver do a meas bab igl impuls tier il pass, ch'el ha lura fatg gl'aton sesur. Per ch'el survegness en stipendi, vevel dumando sirtà dil seas vaschinadi, mo lez ha da quei lia saver nut. Meas bab prenda la veia sut ils pes e va ve Vargistagn tigl seas ô Clo. Lez era sela pegna e fimava la pipa. Cu'l oda, sco igl stetti, datel en sagl gio dalla pegna: „Geabagn, betga ler star sirtà! Scha stunti jau, a tei vas a scola, gliez fuss anc ena beala!“ — ed ascheia é meas bab rivo giau agl seminar, ed igl ô Clo ha pears gnanc en rap, pertge meas bab ha fatg tras il seminar ed aquisto suainter tschentg onns la patenta da surmester cun tutt'hanur. En dagut sang da surmester stuevel ver, pertge seas bab e seas tat vevan ear gia tenia scola.

Da quels onns gio Cuir raquintavel adigna cun en nungetg plascher: „Saves, jau era sco en tat tranter ques giuvenets. Ed ils professers eran tuts buns cun me. Enqualgea égl ia vess, mo jau ve tuttegna tenia la dira e sund turno dils otganta ensei culla mi patenta agl satg . . .“

Passa traint' onns hal lura gia scola agn diverses cuntradas dil cantun, perfin agn Purtenz ad agn Schalfic. A tgea é 'l sto me seat onns, e ques seat onns sunti jau ia a scola tier el, ed era sulet an ena classa. Nus eran en pér onns ear me seat sculars, quater unfants dil surmester e tres oters. Tge beal onns quei e sto!

Ils blears unvierns é meas bab peia sto davent. Igl entier trafic a tgea stuevla la mamma diriger. Per furtuna erla ena dunna granda e robusta. Qua devigl da perveser il muvelet, ladar, manar lena e far tut quei ca tucca ad en pur durant gl' unviern. E speras anc tut las lavurs agn tgea. Mo ella mai salamentava. Il seas ventirevel natiral gidava sur tut or.

Dils 1899 é meas bab gnia ligia ainta Calantgil sco surmester. El era sto gnia enzatge malperegna cun quels da lisei e veva la si testa, sco jau ve ear enqualgea. En pér gis, avanc' igl e sto dad ir, gil ena sera: „Jonn prendi igl Tumasch cun me, el ha ussa diesch onns, e quei fuss en grand surleavgiamaint per me, da betg easser sulet“! La mamma ha gl' emprem sadusto, mo alla fegn do suainter.

E quei é ussa sto da lujear igl urden. Ils cudeschs e la ve-stgadira han gia plaz alla termenta cofra da lenn, ca nus vagn lura en gi mano gio Ziran e mess sella posta. Lisei vegneva anc allura me il pot Pedrett, ca pudeva betga purtar da quellas cofras.

Jau vez anc sco sch' igl fuss oz, co nus essan en beala daman d' october samess sen viedi, il bab cun en fagott, e jau culla stgatla dalla geia sut bratsch. La mamma nus ha accompagnea tocca aintagio Sutgea. Là vainsa sado adia. Jau saveva betga capir, ca la mamma deva is aschi fetg, pertge nus navan agl jester, an en mund cun melli miraclas. La mamma e stada se Sutgea ed ha vurdo suainter a nus, tocca nus vagn stiort oragio dalla Veia Mund. — Jau vi ussa betga descriver que viedi tocca d' Andeer ple detaglieadameng. Nand veda la punt cun tetg, gil il bab: „Ussa nainsa gl' emprem sei tier la Calondra a cumprar robas, ca nus stuagn ver.“ Lura essan is seda Tranter-Flema e sper la tgea la scola vei. Qua s' earva ena faneastra d' ena stiva da scola, ed en surmester vard' or e cloma: „He, naua nas vus dus?“

„Mo ainta Calantgil.“

„Geabagn, scha lura vurdà da vegnir or pulit cun quella cumpagneia.“

„Mo leza sara betga mendra ca otro.“

Igl era il Mani, en cumpogn da classa da meas bab. Els han anc discuria en' ureala. Lura egl sto d' ir vei tier la Calondra. Leza, ena dunnetta viglia, curta grossa cun en nas cotschen, nus benevainta zund cordialmeng: „Mo bungi, Benedetg, naua es da vieadi cugl teas mat?“ Il bab dat puspe pled a fatg.

„Scheia, scheia, mo quei é empo liensch veiadaint, miez ord il mund.“

„Fa nut, per ch' il tains mi pari ple curt, prendi il buab cun me. — Ed ussa vus lessi emparar, scha 's mi lesses dar roba ad en cretta tocca sen permavera. Jau pai lura, cur la scola schegna e turn anor.“

„Mo natiral, e tge lesses peia?“

Ed ussa hal cumpro fregn' alva, fregna terc, grass, cafe, zucher ed en rolla tubac dad otg funds. Saves, meas bab era en passiono fimader, veva gi e notg la pipa agn bucca. El era bun da lavar ain per la notg, fimar ena pipa e puspe ir a litg. —

La roba ha la Calondra empurmess da dar aint cun en vit-turin. E nus essen ussa is se per que d' Andeer, ca mi ha adigna fatg l' impressiun d' en martgea. La gliat vurdava suainter a ques dus curius viandants, que umet cugl seas fagott sut bratsch a la si cana da coller aintaman e que buab culla geia. E jau era betga poc garmadi dalla mi stgatla dalla geia e tartgeva: „Scha vus savesses, tge stgazzi ve ainqua! Jau emprend ear anc da sunar e sun lura, ca vus gnes a saschmervelear!“

Il mund nov per me ha entschiet sei encunter Balenburtg. Tge plascher per me dad ir seda que stradun ladeztgas! E scha in savulveva, vesevin igl entier martgea dad Andeer culla si baselgia segl bot e da man saniester il Ragn, ca cuzlava las si undas cleras sut la punt cun tetg or. Da tschisei gio dalla Muntogna salidavan las vischnancas cun lur clutgers e clutgerets agl mievel sulegl d' aton. — Mo il Balenburtg mi vevi figuro empo oter. Strusch agn vischnanca, schon or! Schi pintg! Daman sut dalla veia steva ena tgea cun scrit sei „Osteria“. Meas bab gi, ca quei segi talian e vigli gir sen rumantsch „Ustreia“. Sacapescha, quei é gea bunameng rumantsch,“ tratgi jau.

„Pertge scrivin quei sen talian?“

„Perquei ca qua passan adigna blears talianers anaint ad anor e stattan lura sur notg.“

Alla Punt Crap veia fatg îluns, cur ve via, co ils dus Ragns saderschan l'egn sen l'oter sco dus salvadis ord las muntognas. Cur nus rivagn veiasei tier l'emprema tgea, l'ustreia viglia, vean nà en umet empo sdartchlia e salida meas bab. Quei segi il Battista, ch'era sto avant onns liorasei vatgér e veva orasei tigl ô Tieni bunameng sastranglo cun da maglear pizzochels. Ca jau ve anc vurdo anavos enea sen que fegher, gnes a cumprender. — Veiasei all'ustreia nova vainsa pusso ena peazetta. Igl bab ha fatg dar en vinars per el ed ena bavranda dulscha per me, per ch'igl detti cor d'ir anavant ainda quellas poras vals, sco il nos pievel gi. — Ils easters gin ca quei segi enzatge grandius, e per gir la verdad, a mei hagl que gi ear paria grandius.

Basta, nus essan puspe samess sen veia, e jau fuss nuta nuidas ia anavant per il stradun lô da Spleia, pertge dall'otra vart veanla la val ple e ple stretga, ed ear il stradun e strusch miez schi lô sco tschel. E dalla punt da Persagna anaintasei hagl entschiet a gnir tess, e las tgombas han entschiet a gnir stanclas, e las plantas pé ardevan.

„Egl anc liensch?“ dumondi agli bab.

„Ussa me via il meas buab, dalunga essen aintasei noca la „Schmelza“, là pussainsa en detga peaza,“ mi cunfortel il bab.

E propi, dalunga, passand en stiert dalla veia, vesainsa avant nus dall'oter man d'en terment ual, traverso d'ena punt crap, las ruegnas dalla Schmelza. E nus vagn ussa fatg ena detga pussada, ed il bab ha raquinto tgosas da quella, da quei ca jau veva anc mai udia. Jau saveva anc nuta, danunder ch'il fier, il rom ed igl argient vegnesan e tarlava cun ena vera devoziun. Lura essan anc is vei ad encurir da ques craps greavs cun aint fier e da quels cun strivlas verdas cun aint rom. Ve mess aint ils satgs plagns, tocca il bab ha fatg calar, quei sfratgi il tschop e las tgoltschas.

Gest davains la Schmelza en las aclas da Pléz, ed il bab saveva, ch'in gitgi ad egn da Ferrera il „Cheta da Plez“, perquei ch'el vegi qua ena terment'acla. — Ussa vagl anc ena peazetta, lura saslargescha la val, e nus vesagn pros ed enqual éret. Quei segi il funs da Ferrera. Mo da ques bagnets schi pintgs vainsa

nus betg, blears en betga ple grands ch'ena stiva. La vischnanca da Ferrera mi vevi figuro oter. Mi'onda Vreana, ch'era stada blear liaint segl stér, raquintava tgosas da quels da Ferrera: co quei segi en pievel legher, ca prendi betga sei schi greav il mund. E cantar e sunar e saltar setgin. Ella veva en pér canzuns viglias liaint or ed ear quella dalla „Nona pintga“, ch'era da lez tains gest nova. Ella veva encunaschia la Nona pintga ed il „Tumasch Gartma culs seas schimmel-alvs“. Ed en'entiera roscha erigl da lez tains liaint, ca savevan sunar la geia. Bunameng an mintga stiva pendeve egna veda la paré. Quei tut veva gia per me fiers ena splendor poetica sur quella vischnanca. Ed ussa vesevi qua ena vischnanca cun simplas tgeas da lenn, sgarsadas veiase per ena spunda, ed en tarment ual sburflava per miez giau. Schagea ch'igl era oter, ca sco mi veva figuro, mi plaschevigl, pertge savevi anc allura betg. — D'en bot sei olt sur la vischnanca salidava en clutgeret. Quei segi il clutger dalla Cresta, las aclas da Ferrera, declerel il bab.

Mains mi plaschevigl, ca la val vegneva puspe stretga davains la vischnanca. En cunfiert era, ca egn da Ferrera veva getg, an en'ura segien ainta Calantgil. Mo quei e sto ena lung'ura, pergues en'ura a measa. Jau veva gest detgavunda da rivar anavant. Mintgatant era da far ena pussadetta. Qua, enzacuras, sturtschand enturn en greppatsch, vesainsa direct avant nus Calantgil, dus caschlets tgeas e clavoets e vei sen en bot clutger e baselgia. Da tut las varts culms e tschainghels, propi sco serro giau da tut il mund. E jau ch'era da tgea se Munsulegl, noca igl era schi lartg e bi! Cunenea egl sto, sco sch'igl meas pez saserras, ed en mal anc nunencunaschia saruolta agl meas intern. Mo pernea hal nuta gia tains da safar valer ple ferm, pertge nus eran schon agn vischnanca e stagn sen ena piazza avant ena granda e beala tgea. En um cun tschera mievla vean or dad esch. Il bab sapresainta sco il surmester nov. Ussa nus beneventeschel que um zund cordialmeng e nus envida da vegnir sei a giantar tier el. — Igl era il Gion Peadar, president da vischnanca e president dil cussegl scola. Quei fuss ussa sto stupent. Nus nagn seiadaint ed ed entragn an ena granda e beala stiva. „Ussa me metté giau ils vos purtos e pussà, jau vont gest a clamar la dunna.“ Dalunga cumparla quella, ena femnetta, dalla quala in veza segl mument,

ch'ella é la spira buntad. A mei é sto, sco scha en bun anghel fuss entro e mi prendess davent tut quei, ca mi stuschava il cor.

„Ed es stanchel il meas buabet, ed has fom? Jau vint ussa gest cugl giantar,“ gila, rasand ena beala tuaglia alva sur la mesa. E lura hala purto en vertiabel giantar, tgosas, ca la mesa buna-meng sasturtscheva, suppa tgarn, liongias, gnocs e surengiau anc il cafe ed ena tarmera (tschigrun tgora). E sascho gustar veia, ch' il meas vainter era gnia tut radund. — Ascheia essan nus vegnis retschiersts ainta Calantgil, e jau mena emblid il Gion Peader e la si dunna, sco ear igl entier pievelet, ca ve empria d'enconuscher plan e plan.

Suainter miezgi é il president, vegnia sei cun nus a mussar la tgea la scola, noca meas bab veva d'instruir la giuventegna da Calantgil e noca nus vevan da prender domicil. Igl era ena tgea dubla, la part da man dretg serveva alla scola e quella da man saniester era stada tgea da pervenda. Leza vevin scho per tschains agl „Hrest“, en umet vigl, ca era ussa schon blear onns viu. Jau vi lura ple tard raquintar daple da que original. — La stiva da scola era me pintga. Mo il segi plaz avunda per ques 10—12 sculars ed anc ena mesa, per ca nus setgien tener ils nos pasts agn stiva, ha il president managea. Ed ascheia égl ear sto. Nus vagn maglea tut unviern agn stiva da scola e durmia sen stiva sura. Alla tarmenta tgadafia preparavel il bab las sis tratgas veritablas ner betga veritablas. Lujeda éla la noss avanza prest stada. En litg hala do la dunna dil Gion Peader, la la vascheala, ca era da basigns ear, ed entant veva anc da vegnir culla cofra. Malgrad quella absoluta sempladad essan nus stos ventirevels e ple ca ventirevels alla nossa tgea da scola durant que unviern, pernea jau bagn. Jau veva anc allura nign' ideia, ch' igl detti per en surmester ear malempernevladads.

L'oter gi egl sto d'entschever la scola, avanca la nossa bagascha rivi. A mesa essan stos anc per en gi tigl Gion Peader. — Jau fuss sto là sainza fastedi tut unviern. — In po cumprender, cun tge meraviglias jau ve spitgea ils buabs e las buabas da Calantgil. Els mi vevan schon ier admiro da que miez discus, e jau mi veva ear sascho admirar, veva betga poca ambiziun sco fegl dil surmester. Basta, allas otg la daman eni vegnis, sainza granda canera e han pria plaz als bancs, 12 erin creia agn tut.

Dus buabs vevan num sco jau, il feagl dil president ed il feagl dalla Christina — scoi schevan —, ascheia ca nus eran ussa tres Tumaschs, l'egn mester ca l'oter. Orase Munsulegl eran me dus, schagea ca Munsulegl e anc enea schi grand sco Calantgil.

Meas bab veva en bun dun da sadar giau culs unfants, e dalunga é quei ia alla scola ch'igl era en plascher, e prest veia gia fatg cunaschienscha cun tut ils meas cunsculars.

Tut quei, ca veva via ed udia ques dus gis, veva occupo igl meas entier partertgear e resentir. La sera dil savund gi, cur tut era gnia quiet e nus sesevan agn stiva davò la mesa, il bab sapreparava per l'oter gi, e jau vurdava tras igl Eberhard, mi sorprendel puspe que sentimaint, ca veva gia, cur nus eran entros agn vischnanca. Tge era quei? En agen mal agl pez, ca mi ha cunenea catscho las larmas.

„Mo tge has, il meas buab?“ dumondel il bab.

„La mamma . . .“

L'encarschadegna mi veva surpria cun tutta forza. Igl é betga ia leav agli bab da mi quietar e cunfortar, mo enzacuras gli egl reussia, e nus essan is a litg. Ed agl siemi sunti lura sto tier la mamma. Nus fardagliuns navan cun ella ena beala dumengia d'avust trals nos culms orasei encunter il Libî, cantand e givland. Jau od anc adigna la vusch da mi mamma cun que tun cumplagn e lom. La daman sunti sadesdo da buna viglia, e jau veseva, ch'il bab era lead e cuntaint. Mo da miezgi é l'encarschadegna puspe vegnida. Jau sund fugia giauedor e vei davò la baselgia a dar is. — En pér gis e quei sto ascheia, lura hagl planet sapears. Jau veva empria d'enconuscher la glied, e tut ch'era bun e mievel cun me. Per demussar la bagnvuglienscha devin digl miglier, ch'i vevan gest da que tains, pugneadas nuschechia da nuschpegnas. E quei era enzatge excellent.

En pér dils ple originals tips via empruar da descriver.

Qua era per l'emprema il Hrest, nos cumpogn agn tgea. El era en umet pintg da passa 70 onns, mo anc vischel sco en pestg. Blears onns vevel fatg il pot da Calantgil ainten Avers. Da tut las oras erel ia cun tgargias pintgas e grandas ainda quella pora val per la senda crappusa e per part priglusa. Ussa, ca la veia nova era biageada, privatisavel. Sco i schevan, duevel easser rech, il ple rech agn vischnanca. Jau creg ear, ca quei segi sto il cass,

pertge el era stermentus spargnus, fendeva bunameng ils raps. Tant encurschevi ear jau. Ed el safidava strusch da maglear. La dumengia faschevel suppa da tgarn e spec rantschs an en terment parlet, ca pendeve ved'ena cadagna sur la fuina, suppa gest per l'entier' eanda. Quei pudeva easser ena suppa! Jau sund mai gnia da la sagear e veva ear nign desideri lasuainter. La si vivanda prinzipala sper la suppa eran pan setg-setg e caschiel tgora. E la si stiva! Jau ve anc oz l'odur da quella stiva agl nas. Mai ch'el vess aviert ena faneastra. Co igl steva culla schubradat ponin safigurar! Basta, el era schiglio mievel, ena mievladad empo maliziusa. Dentand hal mai mess als pes a nus enzatge. El ed il bab saraquntavan sei seras or tgosas, ca jau stueva sastupir cun tarlar. Igl era il tains dalla gueara tranter ils purs ed ils ingles. Natiral tenevel culs purs e smaladeva ils ingles, quella razza, ca leva maglear aint tut il mund. Culs purs eran gnis da dar egna als lur anamitgs, salegravel sco en unfant e veva per ena roscha gis la miglra luna, ch'igl sa dar segl mund. Igl Hrest era democrat tras e tras e leva ver da far nut culs signurs grands. Savens schevel: „Ea, da vigl avdavan ils tiranns an casteals, mo oz avdin aintamiez ils martgeas!“ Forza ch'el veva betga tut il tort. Insumma, il Hrest era agn tut il pertut en umet fetg interessant per me. — Enzatge vessi bunameng emblido: Il Hrest era ear sto marido, marido culla viua dil davos pardicant da Calantgil. E savens raquintavel dalla si buna dunna, co els eran sacunvegnis schi bagn, e co ella era morta blear megna bold. — Il Hrest de easser mort dus tres onns, suainter ca nus eran stos ainta Calantgil. Quei sara sto ena feasta pils irtavels!

Igl savund tip interessant erel il „Pader lung“, en terment toc d'um, fri empo ple giuven ch' il Hrest. El nava empo davant giau. Quei derivava dallas tgargias, ch' el veva purto blear onns dad Andeer allas Ferreras ed ainten Avers. Il Stoffel raquinta agl seas „Cudesch dad Avers“ ear digl Pader lung e dallas stermentusas tgargias ch'el purtavi, tocca 2 centners dubels. Quei era pergues detg purtos! Dasperas erel il Pader fetg spargnus, ed igl veva num, ch'el stetti appartenent facultad gest davo il Hrest. Gest aschi granda sto quella facultad tuttegna betg easser stada, pertge cur el e mort, den ils irtavels ver survegnia poca muneda. Forza ch'el la veva saterro enzanaua, ed en ventirevel la tgatta

an tschient onns. Nus buabs navan savens tigl Peadar lung, per-
tge el era adigna legher e da buna viglia. Cullas sis schiergias
faschvel rir da schluppar. En gi, ca nus stagn sella sava dil seas
esch tgea, veanel nà e mussa en caschiel tgora, ved il qual las
mirs eran stadas. „Qua vezin ussa, quants daints, ch'ena mir ha“,
gil cun en riemet malizius sels daints, „gest tschient, jau ve dum-
bro fegn e manedel, saves ear dumbrar, scha's les betga crer!“
Nus vagn natiral betga dumbro. — Il Peadar lung e vegnia fetg
vigl. Cur jau sund sto 20 onns ple tard enea ainta Calantgil, erel
anc viv, mo mi e gl'emprem guntgia or. Pér cu'l ha via, ca jau
era betga en nobel signur, mi hal lura salido ed e sto hurtiras
e gia merveglias, scoi segi ia e sco i vommi cun me e tge ca
meas bab fetschi ed anc blear oter.

Alla part anaint dalla tgea la posta stevel il „Michelet“ cul-
la sia famiglia, dunna, tres fegls ed ena feglia. Michelet gli sche-
vin, perquei ch'el era mo en pintget, en curt gross. Propi da pro-
fessiun erel vaschler, fascheva peia vascheala da lenn, sarluts,
sanans, bagneras, panaglias ed oter. Schi prest sco las lavurs
segl funs eran fittadas gl'aton, entschevevel a far vascheala. La
lena latier tagliavel liensch aintasei encunter ils cunfegns d'Italia
— po dar ch'el nava enqualgea ear vei sur ils cunfegns, sch'el
veseva en beal sember cun poca roma, e nign era d'enturn —.
La lena stueva lura gnir tagleada agn bealas stealas, lungas e
curtas, tut secund il diever. Lura las schavel setgear en onn ner
anc da ple. En entier clavo plagn vevel agn reserva. Luvrar lu-
vravel agn stiva, e perquei vevla la stiva adigna en fread da
lenn sember. Quei era tut oter ca orasei tigl Hrest! Pezas or
earan nus buabs aintagiau tigl Michelet a vurdar, co el fetschi
vaschela e tarlar las sis istorgias, da quellas da strign e da
quellas dils fruschaders talianers, ca gnevan na per cafe, zucher,
tschiculata ed anc ple. Ear dallas sis aventuras sella tgatscha da
tgamutschs raquintavel tgosas. Ca nus tuts eran, tarland da quei,
decis da daventar catschadurs, secapescha. — Il Michelet veva
dentand anc otras qualitats: El saveva ear sunar la geia. La si
geia pendeve veda la paré stiva anor. Cur nus managevan, ch'el
vegi propi la buna luna, samettevan a rujear, tocc'el prendeve
nagiau la si geia ed entschaveva a sunar. El saveva en beal
diember da ques saltars vigls sco meas bab, mo gnanc egn dilsez,

tot oters. E nus tarlavan cun ena devoziun sainza paregl. Jau vi metter tge ca vus les, ca la geia dil Michelet fascheva sen nus ple granda impressiun ca il radio fa sella giuventetgna dad ozilgi. — Ena sera e il Michelet gnia orasei culla si geia tier nus agn stiva da scola. La geia da meas bab veva ena claveglia miez rutta, ascheia ch'in saveva betga intunar ella en urdan. „Qua savainsa schon gidar, „declerel il Michelet“, jau vus fetsch ena nova.“ E varda, l'otra sera veanel cun ena claveglia nova da lenn dir ed accommodescha ella alla geia dil bab perfectameng. Jau ve anc oz la geia dil bab culla claveglia dil Michelet, e mintgea, ca prend nanavant igl instrument, comparel avant il meas il spirtal que umet original.

Sacapescha, ca il bab ed il Michelet han ear suno ensemel, ea exercito schi bagn, ch'els han ristgea da sunar per en ball da quels da Calantgil. Il ball é sto alla stiva dil Michelet dil tains da tschever. Tut tgi ca saveva ulzar la tgomba era pre-saint. E nus sculars vagn stgia vurdar tier tocca las diesch ed er anc saltar tres. Givels e caneras e zappigneadas! Tut scheva, ca da quellas musics vegin anc mai gia.

Ussa stoia anc gir en pér plets surd il nos amitg sco vaschler. Tocca la permavera vevel ensemel ena beala pluna va scheala, l'en toc ple beal ca l'oter. Lura navel veadora Schons. Tumliastga ed anc ple liensch a vender e turnava lura culla bursa bagn emplenida. Il bab ha ear gia cumpro en belteztgas sarlut da sember, ca ils meas han anc oz. Il Michelet e sto il davos vaschler da Calantgil. El vess bagn via bugent, ch'egn dils seas fegls vess empria il mastrign, mo els vegian betga gia la paztgenztga e l'energia, mi hani sez getg ple tard, ch'il bab era mort. Ea il Michelet e betga mort agl litg, ear betga sella tgatscha. El e do agl Ragn en gi cun trer na lena sur ena bola, cuvertada cun sglatsch. Il sglatsch rumpa, ed il pover Michelet dat aintagiau alla bola a sto najear. — Quei e sto il Michelet.

Jau savess anc raquintar da tut tschels gl'egn a gl'oter, dil Schamun, il nos vaschegn, la si Mareia e las sis buabas, dil bat-tesem dil seas buab, dalla Fida, ca veva la posta, dil Marti, ch'era enpo nosch culs seas buabs, dalla Johanna, alla quala jau sun sto empo inamuro, dalla Christina ed il seas Tumasch, il

meas miglier amitg, dil Peader Salis e la si Mareia, dil Vitturin Battaglia, digl o Giahannas vigl e digl Peter Stoffel, egn dad Avers, ca gneva betga paregna bagn cun quels da Calantgil. Igl era ena gliedetta cullas lur bunas e malas varts, mo cun me e meas bab eni tuts stos buns e ple ca buns. Ils blears en oz morts e ruossan agl sentieret segl bot Baselgia da lur stentas e quitos. Il meas cumpogn Tumasch dil president Gion Peader e gnia per la veta cun da trer fagn gio dad acla, ha betga pudia retener la bala e gnia fiers sur en tschainghel giau . . . Terribla mort!

Da quei ch'è curria alla scola veia tenia endamaint poc. Igl sto peia ver do poc da quei, ca vess altero meas bab. Jau se me ch'el ha enea do culs pugns segl pult; pertge savessi dentant betga gir. Il gi dad onn vigl eran is a cantar sellas veias, e quella glied veva gia en nungetg plascher ved il nos tgant. Il gi da bienmaun era sto dad ir per bienmaun agn perfinadena tgea. Sch'in fuss betga ia dappertut, vessin gia nuidas. E jau veva radetg ensemel en' entiera canastra plagna uetgas (pan cun iuvettas) e pan cun péra. La dunna dil president Gion Peader veva do ena veritabla petta fagascha. Quei ha do en' empernevla variaziun sella nossa mesa. E betga d'emblidar é ear quei ch'i devan cur ch'i mazzavan ils ports. Da que tains vivevan sco signurs. Schiglio eran cuntaints cullas nossas semplas tratgas. La tratga preferida da meas bab era maluns cun fregna terc. Mintgant termettevla la mamma ena stgatla fava da prears. Insumma, nus eran cuntaints e giavischavan nuta duple.

Pardicant vevin las Ferreras da que tains nign ple. Eneada u duas erel sto or quel dad Avers, ena figura maigra e sblecha, ca jau bunameng temeava. Dil sess priedi tudestg capevi jau pongir nut. Tres quater geas e Sear Lutta dad Andeer sto nadaint ad ha pardajea rumantsch, ed i cantavan allura ear rumantsch ord il Choral da Sear Darms. Quei veva fatg a mei ena stermentusa impressiun, pertge liorasei vevan en pardicant tudestg, e ch' in savess far priedi rumantsch gnanc sminavi jau. Cur Sear Lutta vegneva aint, erel il priedi adigna la sera allas otg agn stiva da scola. Enea eri sadurmento dil tut e sund sadesdo per cur ch' i han entschiet a cantar. — Sear Lutta durmeva sen stiva sura cun nus. Là era adigna preparo en litg per el. — Ascheia stuevin quels da Calantgil sacuntentar cun segl ple en priedi igl

mains. Blear migler saragl anc oz betg, mo lagn ver la buna spranza, ch'igl vigni migler.

Tocca bienmaun erin ils umens cugl lur muvel se d' acla, se Starlera. Ed els eran betga poc ambizius da lur Starlera. Enea gl'atun eri sto sei cugl Tumaschet. In veva d'ir se per ena senda tessaglias e crappusa. Jau saveva strusch capir ch'i rivassen qua sei cun biestga. Mo lisei é lura propi bi, en vast spazi da beals pros, ca fan fanadas. Ils biétgs stattan oransum en tschainghel olteztgas sur il Ragn. A mei faschevigl ulzar ils tgavels da vurdar surengiau. Il Tumaschet me rieva; el era diso veda tschainghels e plancas. Schagea ch'igl era bi e grandius se Starlera, vessi jau betga barato culs nos culms; là erigl betga prigus. — Agn mintga tigia vevin ena pegna da crap sco ligiau. Liorasei vesevin anc allura agn pocas aclas pegas. Dentant egl da capir, ca quels da Calantgil, ca stevan enqualgea anc sur bienmaun se Starlera, stuevan ver talas. — Ena termenta toccada pro vevin dall'otra vart d'ena val profunda. Prend tge stenta da radir nà il fagn! Oz hani tendia ena suja da fildirom sur la val vei e laschan gnir nà per quella ils burdis fagn. Ed en'otra hai lujea da schar ir giau il fagn agl stradun dad Avers. Ascheia va ozilgi ear per els tut ple lev. — Betga d'emblidar, ca la Christina, la mamma dil Tumasch era sed' acla e nus ha retschiert cun cordialitad materna e nus tracto sco ils ple grands signurs.

Jau savess anc raquintar quei e tschei da quels da Calantgil, mo igl sara ussa avunda, e jau vi planet calar.

Nus eran durant gl'unviern stos enorasei en pér gea. Liorasei vevin en surmesteret vigl, noschiras. Ils meas fardagliuns temevan el scogl fia e tschels betga mains. Agl feagl digl meas cusregn tgappavel adigna als tgavels. Per ch'el tgali cun quei, hal il meas cusregn tundia il seas feagl da tala maniera, ch'ils tgavels eran megna curts da tgappar aint. Quegl era bagn da rir, schagea ch'igl era agl ver senn ena tgosà seriusa. Insumma las relaziuns eran ascheia, ca quels da Munsulegl e meas bab han cato per bien da tractar vicendeivel, e vei il marz eni stos aschi anavant, ca meas bab ha puspe gia la piazza da liorasei. Quels da Calantgil en stos sco dos segl tgea, cur meas bab ha getg giau la piazza, pertge els eran fetg cuntaints cun el, e tut era trasor

ia agn cumplagna harmonia. Mo tge era da far, ils motifs, ca meas bab fascheva valer, vevan pesa, ed ascheia égl la perma-vera sto da prender cumgnea da Calantgil. Per me e quei nuta sto leav, jau era vegnia tut sco da tgea liaint. E jau saturpetg nut da gir, ca ve spons tgoldas larmas, cur ch'igl e sto dad ir. E jau ve mai emblido que unviern e quels da Calantgil. Sund suainter anc sto aint ple ch'enea, e quei e mintg'ea sto ena feastetta per me. E cur la feglia dil meas cumpogn da scola, il Marti, e quest unviern gnida agl meas chor a cantar, veia gia en profund plascher. Ed iersera, cur sund sto giau cugl meas amitg Jachen sella staziun, sch'erel betga là il Marti sez! Pudes cum-prender, co nus vagn gia plascher da saver. Ca scrivi gest da quels da Calantgil, veia natiral getg nut, mo forza ch'el vean enzacuras anc sesur.